

Malé vzpomínání na 100 let Spolku rodáků a přátel muzea v Netvořicích

Jednoho krásného podzimního dne v roce 1903 vyšla v Národní Politice výzva, aby rodáci z Netvořic přišli v neděli odpoledne do *restaurace U Sázavy v Sázavské ulici na Královských Vinohradech* na přátelské posezení. Výzvu do novin dali dva vážení pánové z Královských Vinohrad. Byli to pánové *Jan Očenášek*, majitel realit, a *Vojtěch Zíma*, obchodník. Oba byli samozřejmě rodáci z Netvořic. O panu Očenáškově bylo známo, že pochází ze mlýna na Vojtěchově, že chtěl podnikat i v Netvořicích, ale obec se jeho plánů zalekla (o tom později v povídání o škole). Snad i tyto zkušenosti byly jedním z podnětů k založení Spolku rodáků. Setkání v restauraci U Sázavy se za čtrnáct dní opakovalo a na něm přítomní rozhodli, že po vzoru Spolku rodáků a přátel Neveklova, založí Spolek rodáků z Netvořic a okolí. Takto na založení Spolku rodáků z Netvořic a okolí vzpomíná pan Alois Stára.

Spolek rodáků z Neveklova byl založen už v roce 1897 jako první Spolek tohoto zaměření v českých zemích. Přibližně za šestileté působení získal nebývalý zájem a respekt. Pan Očenášek zašel za panem vládním radou Starým, předsedou tohoto Spolku, a vypůjčil si od něho stanovy Spolku. Mladý třicetiletý učitel Alois Stára, který před několika měsíci přišel z Netvořic učit do Prahy, stanovy upravil. A rodáci je schválili a předali ke schválení Zemskému úřadu.

Na počátku roku 1904 byl „Spolek rodáků z Netvořic a okolí“ oficiálně založen

Na ustavující valné hromadě byl *prvním starostou zvolen pan Jan Očenášek*, jednatelem pan *Alois Stára*, pokladníkem *Vojtěch Zíma*. Pro úřady se zakládajícími členy spolku stali pánové Jan Očenášek a Karel Hruška, uzenář a majitel domu na Žižkově. Sídlo Spolku bylo v Sázavské ulici „U Moravy“ na Královských Vinohradech.

Spolek při svém založení do svých stanov zapsal (cituji dle publikace „Netvořice a okolí“, vydané ke sjezdu rodáků v květnu 1904): „*podporovati chudé z Netvořic a okolí, starati se o rozmnožení lidové knihovny a učebních pomůcek školních, přispívati ku ošacení chudé mládeže školní, vystavění chudinského domu v Netvořicích a pracovati vůbec pro povznesení a okrášlení Netvořic a okolí.*“

V jaké době se Spolek rodáků z Netvořic a okolí narodil?

Panoval nám císař Franz Josef I. České země byly součástí Rakousko-uherské říše. Sousedy byly další veliké říše – na východě ruská říše s carem Mikulášem II. a na západě pruská říše s císařem Vilémem II. Převládala tovární výroba, obrovským tempem se rozvíjela města a průmyslová centra, panoval

veliký technický pokrok. České země byly hospodářsky vyspělé. Předvedly se světu na Zemské Jubilejní výstavě v roce 1891. Tomu však neodpovídalo politické postavení českého národa. Stále přibližně třetina obyvatelstva v českých zemích byli Němci, kteří zaujímali z minulosti vedoucí postavení. Češi se hrdě hlásili k českému národu, českému jazyku a české historii. Češi už také dosahovali úspěchů, bohatli. Stupňoval se jejich boj o vyšší účast na vládě, na rozhodování o českých záležitostech. A také se hlásili ke svým tradicím, ke svému rodnému kraji.

První sjezd Spolku, uspořádaný v Netvořicích v roce svého založení – 1904

Spolku se podařilo už o svatodušních svátcích **22. a 23. května 1904**, za organizační pomoci obce Netvořice a místních spolků, uspořádat velkolepý **sjezd rodáků a přátel Netvořic**.

Dochována je krásně ručně psaná pozvánka pro všechny rodáky a přátele - citováno doslova:

„Přátelé! Rodáci!

Letos o svatodušních svátcích svolán jest sjezd Netvořic a okolí .

Nenaskytne se již snad nikdy příležitost, abychom se mohli všichni z našeho domova ku přátelské zábavě sejíti. Nebude snad již nikdy příležitost , aby přátelé z mládí, školáci, pospolitě na svá mladá léta vzpomínali.

Myšlénka, uspořádati sjezd, přijata ode všech sympathicky, ano s nadšením a slibuje, že sjezd stane se pravým svátkem našeho rodného městečka Netvořic.

Kdo rád nevzpomněl by si na mládí, tu čarovnou dobu veselí, zábavy, těch nadějí v srdci všech! Každé místečko našeho městečka, každý kámen, každý koutek chová pro nás tisícerych upomínek.

Přátelé! Kdo rád po letech, a mnohý po dlouhých letech nešel rád podívati se v místa, kde jako hochu, dívce, začal se otvírati obzor po světě?

Je nás už mnoho, kteří sjezdu se zúčastníme, a dáваме všem z Netvořic a okolí zprávu o tom a spolu Vás všechny zveme: p o j e d' t e s n á m i !!!

Nemáme atresy (pozn.: takto tehdy spisovné!) všech a proto prosíme Vás, šiřte toto oznámení každý mezi svými známými.

Kdo chce jeti, podepiš a přihlaš se (možno-li) k společnému obědu. Nemáte-li žádných přátel, poznamenejte, kolik postelí si přejete.

Vyjedeme vlakem v Hod Boží svatodušní dne 22. května v 6 1/2 hod. ráno z Prahy do Krhanic.

Na nádraží očekávati nás bude deputace s hudbou a pro dámy budou k dispozici povozy.

Za spolek rodáků:

Jan Očenášek, Karel Hruška, Josef Charvát, Josef Hruška, Vojta Zima, Karel Pech, Karel Lébl, Alois Stára, František Řikovský, Karel Pešaut, Karel Prošek (pozn.:špatně čitelné, možná Pešek) “

K tak velkému průvodu muselo být *úřední povolení*. **C.k.okresní hejtman z Benešova** zaslal panu Janu Otčenáškoví dne 20.května 1904 dopis:

„K žádosti Vaší ze dne 18. května 1905 (pozn.: jde o chybu, v záhlaví dopisu je 1904!) uděluji pro obvod politického okresu Benešovského spolku tamnímu povolení, aby dne 22.května 1904 uspořádati mohl výlet směrem z Krhanic přes Lešany, Břežany do Netvořic. Odchod z Krhanic v 10 hod. dopol.

Povolení to má však platnost jen pro ten případ, že sobě spolek tamní též opatří potřebné povolení u c.k.okresního hejtmantství na Král.Vinohradech“.

První sjezd rodáků a přátel měl pro Netvořice obrovský význam po všech stránkách. Netvořičtí to pochopili. Když Spolek požádal o vytvoření sjezdového výboru, který bude zajišťovat organizaci sjezdu v Netvořicích, nebylo problému. Spolupráce byla vzorná. **Netvořský sjezdový výbor** byl složen ze zástupců obecního zastupitelstva, učitelského sboru, živnostenského společenství, hasičského sboru, hospodářského spolku, a dalších. Předsedou byl pan Leopold Očenášek, mlynář na Vojtěchově, místopředsedou pan Micka, krejčí, jednatelem Jan Sýkora, krejčí a dále pánové František Jirásek a učitel Josef Šabat.

Tento sjezdový výbor ráno v Krhanicích slavnostně uvítal rodáky a přátele z Netvořic. Spolu s ním rodáky vítali : hasičský sbor netvořský, lešanský a brežanský a hrála lešanská hudba. Veliký průvod se vydal do Netvořic!

Pan Alois Stára doslova píše: *„ domy byly obíleny, prapory ozdobeny, u radnice pěkná slavobrána naznačovala, že rodáci jsou vítanými hostmi městečka“*, dále píše: *„Počasí bylo krásné a veliký průvod dospěl do Netvořic před 11. hodinou. Na náměstí byli rodáci srdečně pozdraveni zástupcem obce (p.Fr. Jiráskem, obchodníkem), jemuž srdečnou zdravicí odpověděl předseda Spolku rodáků Jan Očenášek. Společný oběd byl v sále na radnici. Prostorný sál nemohl ovšem pojmout všechny hosty, ostatní obědvali buď dole v šenkovně, nebo u Herdů (hostinec Platilů). Oběd byl znamenitý a všeho bylo tolik, že mohl si každý vzít a vybrati si porci podle své chuti. Při obědě koncertovala lešanská hudba. Odpoledne se konala zahradní slavnost u Dolejšů, na kuželníku se hrálo o ceny, jež spolek přivezl z Prahy. Každému zírala radost z očí, všude byl přátelský ruch. Zvláště byli vítáni staří, kteří po dlouhých létech do Netvořic přijeli. To bylo objímání starých spolužáků, potřásání rukou, připíjení, dotazování a odpovídání nebralo konce.*

O druhém svatodušním svátku byla sloužena ve chrámu mše za zemřelé rodáky a pak byla návštěva hřbitova.“

K tomuto sjezdu vydal Spolek krásnou *publikaci „Netvořice a okolí“*, kde jsou otištěny historické zprávy z Vlasákových dějin neveklovského okresu, z Ottova naučného slovníku a různé informace o Netvořicích, např. o škole, kostelu, spolcích. Tuto maličkou knížečku z roku 1904 náš Spolek znovu vydal

k 100. výročí založení Spolku rodáků a věnoval ji u příležitosti konání slavnostní a řádné 56. valné hromady v listopadu 2004 všem našim členům.

Spolek rodáků v prvních letech

Byla to doba, kdy bylo ctí a společenskou prestiží věnovat část svého bohatství na dobročinné, kulturní a jiné účely. A také pro svůj rodný kraj. Z pohledu Prahy byl *kraj Netvořicka a okolí* velice zanedbaný. Mnoho příležitostí nebylo. Proto také mnoho mladých lidí odcházelo do měst, především do Prahy.

Ve výroční zprávě Spolku asi z roku 1926 se vzpomíná na dobu před 20.-30. lety, kdy v Netvořicích se konaly veliké *trhy na husy*. Každý týden se přiháněly stovky hus ze širokého okolí, a to až ze Sedlčanska a dokonce až z Milevska. Tento trh však postupně zanikl. Velký význam pro náš kraj měl rozvoj *jahodářství*, které zavedl pan Strimpl. Spolek navrhoval obci na uctění jeho památky pořízení pamětní desky. Později byla dána na dům na Chlístově. Stejně tak velký význam mělo založení továrny – *koželužny* panem Heřmanem, v které kolem roku 1925 bylo zaměstnáno 60 dělníků a tím i zabezpečeno 60 rodin, které si mohly postavit i svůj domek.

Majetní i chudší členové Spolku se snažili pomáhat podle svých možností. Například ošacení a obuv pro děti, knihy a školní pomůcky pro školu a knihovnu. Pravidelně se pořádala vánoční sbírka pro tyto účely. Bylo samozřejmostí, že zakázky na tehdy *ručně šité ošacení a boty* dostávali řemeslníci z Netvořic (především ševci), nebo rodáci v Praze. Také bylo samozřejmostí, že se vždycky nakupovalo u místních obchodníků, stejně tak zakázky se zadávaly především místním řemeslníkům a podnikatelům. Zdaleka ne všechno bylo idylické, ale byla dobrá vůle a snaha pomoci.

Dovoluji si ocitovat *děkovný dopis* ze dne 27.prosince 1904 - není však jasné koho oslovuje: „*Vaše Blahorodí ! Jménem 8mi hochů a 8mi dívek podělených krásnými a teplými kabáty vzdává správa školy uctivé díky. Dary byly s nadšením od dítek přijaty a u mnohých rodičů pohnutím oko se zarosilo. Zaplat' Vám to Bůh!*“ Podepsán *Gust. Stark, říd.učitel*, razítko je Obecná škola v Netvořicích. Každý rok dostával Spolek rodáků podobné děkovné dopisy od školy za darované oblečení a boty.

Spolek začal pořádat i *výlety do okolí Netvořic*. Například je zachován dopis ze 14.května **1907** do jedné redakce (není uveden název), kde se píše: „*Spolek ... prosí (vzhledem k opuštěnému pěknému koutku posázavskému) za laskavé uveřejnění dolejších řádků ve Vašem ctěném časopise v denních zprávách. Za výbor Al.Stára, jednatel.*

Text inzerátu byl: „*Výlet do Posázavi pořádá spolek rodáků Netvořic a okolí na Kr.Vinohradech o Svatodušní Hod Boží z nádraží císaře Fr.Jos. ranním vlakem v 6h 25min. přes Modřany do Požár. Odtud krátký pochod do Netvořic a odpoledne do Svatojánských proudů.*“

K tomu je učiněna zpráva, že u příležitosti výletu hrála na radnici hudba Thalie z Prahy, že měla obrovský úspěch a stále musela skladby opakovat.

Oblíbené mezi rodáky a přáteli Netvořic byla divadelní představení, pořádaná v Praze, například ve Vinohradském divadle. Většinou bylo vyprodáno. Výtěžek šel na určitou dobročinnou akci.

Spolek už v prvním roce na sebe upoutal velikou pozornost ve svém okolí. Pozoruhodné bylo, že přestože zpočátku byli členové převážně obyvatelé Prahy a sídlo Spolku a měsíční schůze byly v Praze, tak veškerou činnost směřovali zásadně do Netvořic a okolí.

V roce **1912 existovalo v Čechách pouze 5 rodáckých spolků**: neveklovský, netvořský, divišovský, ondřejovský a kosovohorský. Například Spolek rodáků v Jílovém vznikl v roce 1922. Postupně vznikaly rodácké spolky v dalších místech. A je zásluhou Spolku rodáků z Netvořic, že vznikl **Svaz rodáckých spolků**, který dobrovolně sdružoval Spolky rodáků ze širokého okolí. Tento multispolek se pravidelně scházel, vyměňoval si zkušenosti, spolupracoval, spolky se navštěvovaly, psaly do později vzniklého časopisu Vltavské proudy. V roce 1947 se uvádí, že je zaevidováno na 200 rodáckých spolků.

O respektu, který Spolek rodáků z Netvořic a okolí získal, svědčí několik dopisů, které jsem vybral. První je z 21. února 1911 od *muzea města Benešova*, ve kterém žádá o zasílání všech Spolkových zpráv a zápisů, i z minulosti, pro jejich zachování v archivu muzea. Pro současníky zase jedna možnost najít něco nového o Netvořicku a okolí.

Další je dopis *od městské rady v Neveklově* z 23. ledna 1911, ve které žádá o podporu a účast na veřejné schůzi o železnici z Jílového přes Netvořice do Neveklova. Hlavní projev měl prof. Bedřich Votýpka a říšský poslanec dr. J. Zahradník.

A ještě dopis ze 17. února 1922 od okresního tajemníka v Jílovém, který děkuje za zasloupanou výroční zprávu a doslova píše: „*Oceňujeme zde v Jílovém již dávno intenzivní práci spolku rodáků z Netvořic a okolí směřující ku povznesení Vašeho opuštěného kraje a přejeme činnosti Vaší co největšího zdaru, neboť výsledky Vaší záslužné práce přinášejí stejný prospěch stejně opuštěnému kraji jílovskému.*“ Dále píše o problémech a potřebě dalšího úsilí k dosažení výstavby železnice z Prahy do Jílového a dále směrem na Netvořice. Také upozorňuje, že Jílové má zřízenou hlavní samostatnou telefonní ústřednu a že bez velkých obtíží by se dala linka prodloužit do Netvořic. Poznámka: telefon v Netvořicích byl zřízen až v roce 1924.

Časopisy „Zájmy neveklovského okresu“ a „Vltavské proudy“

Spolek brzy pochopil, že je nutné se zviditelnit, propagovat své názory na veřejnosti a dát prostor i všem ostatním zájemcům. Proto začal v Praze vydávat svůj časopis.

Zájmy neveklovského okresu vyšly poprvé 20.listopadu 1912 o 8 stranách formátu A3 jako měsíčník. Vydával je Spolek rodáků Netvořic a okolí na Král. Vinohradech. Redakce byla v Praze II., Pod Slovany č.2. Celkem vyšlo 9 čísel, poslední 5.srpna 1913.

Redaktorem byl starosta Spolku pan Jan Očenášek a řízení časopisu zajišťoval po všech stránkách neúnavný pan Alois Stára, jednatel Spolku. Všichni pracovali, jako vždy pro Spolek, zdarma.

Oficiálním cílem časopisu bylo zlepšit nedostatky okresu po stránce hospodářské, kulturní, komunikační i společenské. Časopis obsahoval zajímavé články z různých oblastí života, velice mile psal o krásách našeho kraje. Byl však také pozitivně kritický k neduhům kraje. Hledal a navrhoval možnosti řešení a zlepšení. Vydávání graficky dobře udělaného časopisu Spolek financoval z předplatného, z reklamy, z darů - a zbytek dotoval. Mnoho výtisků rozesílal zdarma, například do škol pro zájemce z řad žáků!

Co bylo obsahem? Například články zemských a říšských poslanců o zlepšení kraje. V 1.až 3. čísle pan Gustav Stark, řídící učitel z Netvořic, vyzývá občany, aby pěstovali vrbu košíkářskou na ladem ležících místech s tím, že mají možnost získat podporu a pomoc z různých stran, včetně okresu - a popisuje způsob pěstování, ekonomický užitek.

Nebylo výtisku, ve kterém by se nepsalo o zoufale neutěšené **situaci v komunikacích** okresu neveklovského. Bojovalo se o nové silnice v kraji, zejména z Benešova a do Štěchovic, o železnici z Jílového přes Netvořice do Neveklova a Sedlčan, o splavnění Vltavy, atd. Ještě v r.1913 v č.6 se píše o silnici z Maskovic do Netvořic z roku 1898, která však dosud nebyla do Netvořic dostavěna. O tomto případě se zmíním dále v části *Další snahy Spolku*, kde si dovoluji použít vzpomínky pana Aloise Stáry. Jiný komplikovaný problém Netvořic byl vystavět silnici z Tuchyně do Netvořic – přes náměstí nebo kolem potoka?

O poměrech **komunikačních přímo v Netvořicích** je v č.2 psáno: „*Stará dlažba na straně radnice, mající úctihodné stáří třiceti let a která nikdy opravována nebyla, nechána tak jak je. I domácí občan musí dávat za dne pozor, aby na ní nohy nezlámal.*“ Dále: „*V nejhroznějším stavu je však cesta u zahrady páně Žižkovy. Za deštivého jara a podzimu není možno touto cestou choditi. I v deštivém létě těžko se zde přebrodiš. Nevěříš-li, měls jíti se podívati, jak vyváděli jsme letos v létě Sokoly-výletníky k Maskovicům. Červeň polila naše tváře vidouce Sokoly a jich dámy šplhati se do příkré meze, aby kráčeli po polích. Naší cestou to nešlo.*“

Univ.prof.dr. Drtina na táboru lidu 28.srpna 1910 promluvil o zarmucujícím zjevu, že v celém **neveklovském okrese není ani jediné měšťanské školy**. Doporučoval Neveklov a Netvořice.

Časopis byl jednoznačný úspěch. Na poradách v roce 1913 se ale začaly ozývat hlasy, že je potřeba zabývat se širší oblastí, než je neveklovský okres.

Pan Stára napsal: „už to nebyl jen neveklovský okres, o který jsme měli zájem, bylo to území již širší, které, majíc stejné nedostatky jako náš okres vlastní, hlasitým voláním po nápravě by uspišily vzájemné zlepšení kulturních a hospodářských poměrů nejen tohoto kraje, ale i naší rodné oblasti. Upínali jsme zraky na okresy sedlčanský, jílovský, dobříšský a zbraslavský. A bez dlouhých řečí jsme se rozhodli, že na místě Zájmu neveklovského okresu budeme vydávati časopis pro těchto pět okresů. Měli jsme pevnou víru, že podnik se nám zdaří a že náklad uhradíme ...“

. Podařilo se sehnat nové spolupracovníky, dopisovatele, vlivné osobnosti. Získání byly osobnosti jako například dodnes známý univer. prof. Dr. František Drtina, prof. Bedřich Votýpka, spisovatelka L.Grossmannová – Brodská a řada dalších.

Původně se nový časopis měl jmenovat Svatojánské proudy, ale nakonec zvítězil nápad obchodníka z Netvořic, pana Františka Jiráska. Časopis vyšel ve dvaceti ročnících pod názvem - **VLTAVSKÉ PROUDY**.

V roce 1914 vyšlo první číslo. Redakce zůstala původní. Od ledna do června 1914 vyšlo 6 čísel velkého formátu. Atentát z 28.6.1914 na následníka habsburského trůnu Ferdinanda d'Este znamenal mobilizaci, **začátek 1.světové války** a umrtvení veškeré spolkové činnosti.

Pro zajímavost ještě uvádím ukázky z článku, otištěného v posledním 6. čísle před 1.sv.válkou:

„Zajímavá epizoda je ze života rodinného následníka trůnu arcivévody Ferdinanda d'Este. Pan Rudolf Strimpl, nájemce dvora v Chlistově u Netvořic, po mnoho let pěstuje na svých polích maliny a jahody ve velkém, zcela po americku, neboť sám dvojnásobným pobytem v Americe (Texasu) naučil se znáti směr tamního intenzivního hospodářství. I v oboru tom docílil p.Strimpl neobyčejných u nás výsledků a konsumenti pražští nemohou si vynachváliti ranné a výborné pochoutky chlistovské, jež za saisony ženy ve zvláštních koších donášejí ku parníkům ve Štěchovicích. ....Není divu, že kdo viděl výsledky práce takové, mluvil takřka o zázraku, ježto půda tamní je až smutně proslulá. Nebylo také divu, že i pan arcivévoda František Ferdinand d'Este doslechnul se o skvělé plantáži jahodové a malinové a na skrovný stateček přijel, aby sám se přesvědčil.

Přijel s celou rodinou, přičemž měl příležitost hned také se přesvědčiti o bídých cestách tamního okolí... Vznešení hosté obdivovali se tak oné velké jahodě, že pojídali jen její menší družky. „Taková jahoda je věru jen na podívání, tu věru nesmíme snísti“ řekl pan arcivévoda. ...Od té doby jmenován byl p.Strimpl dodavatelem dvora arciknížecího.“

Po první světové válce Spolek rodáků obnovil činnost hned v roce 1918. Vydání *II.ročníku Vltavských proudů* však bylo obtížné. Ve zprávě na valné hromadě 18.června 1923 se píše, že uspořádány byly peněžní sbírky a postupně se setkaly s ohlasem. I naši krajané z Ameriky poslali několikrát peněžní dar.

V roce 1922 novinový fond činil 7.275 K. To už byla slušná částka a vydávání časopisu bylo finančně zajištěno.

První číslo II. ročníku vyšlo 15.11.1922 - a zase ve stejné sestavě v redakci. Časopis vycházel pravidelně každý měsíc, každé číslo mělo 8 a více stran velkého formátu A3. *Celkem bylo vydáno XX.ročníků až do doby okupace*, kdy byl časopis nacisty v roce 1941 zakázán. Časopis Vltavské proudy sehrál obrovskou roli v našem kraji, dodnes prakticky neznámou. O Netvořicích se psalo v každém čísle! O zapomnění na tento historicky vzácný dokument pro Netvořicko se nejprve zasloužila okupace za 2. světové války. A než jsme se vzpomatovali z války, přišel únor 1948 s komunistickým režimem a s ním na dlouhých 41 let mlčení a zákazy. Přichází čas, kdy se můžeme do minulosti podívat a z mnoha věcí se poučit!

Časopis Vltavské proudy po celou dobu své činnosti bojoval za **štěchovickou přehradu a vodní cestu po Vltavě**. Hlavní roli v tomto směru hrál v časopise *prof. Bedřich Votýpka*. Téměř v každém čísle bojoval za postavení štěchovické přehradu, za rozvod elektrické energie po kraji, postavení mostu, výstavbu silnic. Sekční šéf ministerstva veřejných prací inž. Schumandl prohlásil, že nebýti Vltavských proudů, nepřistoupilo by se k pracím na Vltavě. Vždyť veřejné mínění v Praze a s ním i nejvyšší úřady považovali štěchovickou přehradu za neštěstí pro Prahu, báli se protržení vysoké hráze. Našli se i experti, kteří argumentovali zcela logicky: *Povltaví nepotřebuje vodní cestu a pozemní komunikace, protože nemá průmysl. Průmysl se nemůže v Povltaví uplatnit, jelikož tam nejsou komunikace.* Z dnešního pohledu bychom možná vítali variantu nestavět v našem kraji nic, zachovat divokou přírodu a vytvořit v našem kraji přírodní rezervaci. A místní lidé by žili v pravěkých jeskyních, lovili divokou zvěř a bylo by jim dobře. A ostatní by se na ně jezdili dívat. Přeháním, ale současné hodnoty našeho života jsou často o něčem jiném. Ale vžijme se do tehdejší doby!

Z nesmírného množství článků o Netvořicích uvádím některé ukázky z roku 1924 –29:

- Po rozparcelování pozemků panského dvora (pozn.: např. stodola byla přidělena pro přestavbu na sokolovnu) odevzdala Netvořická obec spolku Městské muzeum **kopec Jáchym** v opatrování. Tento se měl oplotit a upravit k osetí semeny různých stromů.

- Časopis popisuje uvítání výstavby silnice ke koželužně, kde byla cesta neschůdná. **Malá strana** se konečně dočká spojení s ostatní obcí. A prostranství před sokolovnou se upraví na tržiště a dětské hřiště. Kéž by se vyřešila také silnice do Tuchyně, a to z náměstí a ne podle potoka!

- **Školní mládež** se svými učiteli se dne 13.10.1924 vypravila do Poříčí nad Sázavou, kde se sešlo 3.100 dětí z 25 škol, aby dětským táborem vzpomenuly Jana Žižku. Všichni se sešli na místě, kde v květnu 1420 v luční trávě odpočíval

Žižkův voj před bitvou. Hoši netvořské školy vytáhli se zbraněmi husitskými pod černým praporem s červeným kalichem, který zapůjčilo městské muzeum v Netvořicích.

- Spolek rodáků dal zhotovit **model vysoké přehradu u Štěchovic** v měřítku 1:1000 a věnuje jej Městskému muzeu v Netvořicích, aby byl zvýšen zájem o tento velkolepý projekt.

- Netvořicům se splnil jeden sen. Podnikatel Karel Svědínek z Netvořic realizoval v létě 1924 **autobusovou linku Netvořice – Jílové – Praha, Karlovo náměstí**. Nejprve však úřady za účasti zástupců všech obcí podél trati (včetně Velké Prahy) prohlédli celou trať, zda silnice je provozuschopná. Na Staroměstské radnici byl sepsán protokol a autobus pro 40 lidí začal jezdit. Z Netvořic se vyjíždělo v 5 hod. ráno, do Prahy se přijelo v 7,25 hod. Cena byla 16 Kč. Z Prahy odjížděl v 17,45, v Netvořicích byl ve 20,10 hod. Cena jízdného mezi zastávkami byla 1 Kč. Zanedlouho pro velký zájem musel p.Svědínek vypomáhat nákladním automobilem.

- Dne 3.srpna 1924 byla slavnostně **otevřena sokolovna**. Spolek pravidelně posílal peněžní dary na umoření velkého dluhu Sokolů.

- Sokol se svým divadelním kroužkem pravidelně pořádal v sokolovně **divadelní představení**, které měly značný úspěch – i finanční.

- Začíná se pravidelně psát o **netvořské pouti**, jako o “nejrušnější“ v kraji.

- V roce 1924 se v Netvořicích zřizuje **první telefon!**

- Vzpomínka na minulost o tom, jak zástupci obce Netvořice **odmítli pro Netvořice sídlo okresu**. Podmínkou tehdy byla vhodná budova. A ta nebyla. Vznikla hrůza z toho, že by museli postavit novou. A tak okres připadl Neveklovu.

- 11.7.1926 byla otevřena **Drtinova rozhledna** na Besedné u Nového Knína.

- A v roce 1927 byla otevřena **rozhledna na Neštětické hoře** (535 m) při příležitosti 300 let od rebélie selského lidu . Pamětní desku vyrobil řemeslník z Netvořic.

- **Kde je rozhledna na Holém vrchu???**

- V roce 1928 **Správa pražského hradu darovala muzeu přes 60 kusů Týnecké kameniny**.

- Sbírkou do muzea pravidelně dodával Spolek rodáků. Už v této době byla sbírka týnecké kameniny-keramiky považována za největší a nejhodnotnější.

- Dne 25.12.1929 na schůzi Vltavského komitě si zástupci obcí stěžovali na **opožděné doručování pošty**. Tak například dopisy, které jsou dány na poštu v pátek, jsou doručeny až v pondělí!!! Padaly návrhy na zlepšení tohoto neudržitelného stavu.

- 25. valná hromada Spolku rodáků v roce 1929 si vytyčila **3 hlavní cíle**:

1. zvelebovat muzeum

2. postavit měšťanskou školu

3. zřízení rozhledny na Holém vrchu

Další snahy Spolku rodáků o zlepšení Netvořicka

Soustavnou pozornost věnoval Spolek velice špatnému *dopravnímu spojení* s okolím. Chyběly silnice do několika okolních vesnic, stávající silnice byly ve velice špatném stavu. Krásná je například vzpomínka pana Aloise Stáry na velký svár o směr *silnice do Maskovic*. Původní projekt plánoval tuto silnici tak, aby odstranila hlubokou strouhu, která vedla od budovy školy podél silnice na Šiberný. Okres neveklovský však chtěl ušetřit, přesvědčil představitele obce a silnice se měla stavět podstatně laciněji od silnice na Újezd. Spolek podal protest proti změně projektu. Po dlouhých jednáních, intervencích na okrese i hejtmanství, atd. se podařilo přesvědčit představitele obce a původní projekt se realizoval. Nová silnice odstranila hlubokou ošklivou strouhu a zároveň připravila pozemky pro nové domy. Vznikla nová ulice, mezi usedlíky zvaná Na vejrovně.

Bojovalo se o další *silnice*, o *autobusové spojení* do okolí a na Prahu. Dlouhodobou snahou byla výstavba *železnice* z Prahy do Jílového, Netvořic, Neveklova, Sedlčan a Milevska. Po dokončení železnice podél Sázavy do Jílového a Čerčan to byl zcela reálný projekt. Plány však přerušila první světová válka. Přes veškeré snahy se tento projekt nezdařil.

Opakovanou starostí Spolku bylo *vysazování stromů*. Spolek nakupoval stromky a věnoval je obci, například na osazení náměstí, podél silnic a na holých místech. Důkazem je například dopis z 25. března 1908 od správce školy Gust. Starka, kde píše, aby zamýšlené vysazování lip na náměstí bylo odloženo na podzim, protože lípy vysazené na podzim „*mají mnohem bujnější zakořenění než ty, které se na jaře vysazují. I list z oněch podzimních je větší a svěžejší ...*“

Další příklad: 2. dubna 1919 zaslal okresní starosta z Neveklova dopis Spolku, ve kterém mu povoluje vysadit 30 třešňových stromků na silnici mezi Maskovicemi a Netvořicemi. Výnos z těchto stromků pak mohl plynout do pokladny Spolku. Podmínkou bylo, aby k vysazení byl přibrán okresní cestář k dohledu a předem bylo učiněno oznámení silničnímu dozorcí p. Em. Ječnému z Lešan.

V tehdejší době bylo ještě zvykem vysazovat *pamětní stromy*. V roce 1917 byla vysazena lípa na kopci Šiberný na počest spisovatele Aloise Jiráska. Lípa tam stojí i dnes.

Zajímavý dopis je ze 17. listopadu 1922 od Okresní správní komise v Neveklově: „*Ve věci ochrany stromů na Jáchymu u Netvořic sdělujeme na váš ctěný dopis ze dne 13. října 1922, že v lomě na Jáchymu nebude se více kámen lámati a vyhledá se jiný lom v sousedních pozemcích velkostatku.*“ ***To je přímo vzor úspěšné práce Spolku jako ochránce přírody!***

Jistě stojí za vzpomínku i neustálá snaha Spolku využít zdejší přírody pro přilákání turistů. Jako stoletou vizi lze nazvat záměr *postavit rozhlednu*. Nejvíce lákal daleko široko nejvyšší vrch, 516 metrů vysoký Holý vrch.

Například v dopise z roku 1919 Spolek žádá Klub čsl. turistů o radu, jakým způsobem by se rozhledna dala zřídit, protože tuto myšlenku má už dlouhou dobu. Pan Alois Stára zase vzpomíná: „Nemenší naší starostí bylo jednání o zvýšení turistického ruchu. V Netvořicích tehdy nebylo nic, co by turisty lákalo. Jenom Holý vrch, tento klidný stařeček, čeká, až si lidé vzpomenou a využijí nádherné podívané s jeho vrcholu. Jenže je chudák zarostlý, ne holý, a návštěvníci musí jeho vrchol obcházet, aby mohli se rozhlédnout jednou na východ, podruhé na západ, pak na sever nebo jih. I tak, za příznivého průhledu, možno spatřiti České Středohoří, Říp, Petřín, Hradčany a rozkošný obzor se objeví turistovi na východě i západě, i na jihu. **Rozhledna na Holém vrchu** by byla lákadlem pro turisty a užitek by pak měly Netvořice i všechny obce široké oblasti. Při druhém sjezdu rodáků, který se konal v Netvořicích v roce 1924, jsme chtěli založiti družstvo pro stavbu této rozhledny. Počítali jsme s tím, že toto družstvo by mohlo míti na 600 členů po 10 K ročně. Za 20 let by družstvo mělo pohromadě na 150.000 K a mohlo zahájit stavbu rozhledny i turistické chaty, kde by návštěvníci měli ubytování i občerstvení.“ Družstvo se nepodařilo založit. Spolek však přesto ukládal na tuto akci peníze. V roce 1937 měl připraveno 20.000 K, což byl na tehdejší dobu slušný kapitál. Celková situace ve státě a ve světě však začala být nepříznivá a proto Spolek hodně jasnozřivě tyto peníze použil na **zakoupení dvou zvonů do nově postaveného kostela Sboru Spasitele církve československé v Netvořicích.**

Po válce na 41. řádné valné hromadě dne **10.listopadu 1945** v Praze je zapsaná zpráva: „**Stěžejním dílem spolku má se státi rozhledna na Holém vrchu.** Věvodila by celému kraji, všem vesničkám kolem rozsetým a přilákala by v létě tisíce turistů z přeplněného Povltaví a Posázaví.“ Dále se píše: „**Stačí jen trochu obchodního ducha našeho lidu, aby otázka rozhledny se přiblížila k vyřešení.**“ Zanedlouho přišla doba komunismu a tím i konec rozhledny. Podaří se někdy tuto dávnou myšlenku, přímo vizi, uskutečnit? **Náš Spolek** při příležitosti 100. výročí založení Spolku rodáků a přátel Netvořic **tuto vizi opět obnovil. Věřím, že se jednou podaří!**

Snaha o postavení nové školy a založení měšťanské školy v Netvořicích

Otázce školství přikládal Spolek rodáků vždy velikou pozornost. O pomoci netvořické obecné škole dary, pomůcky, ošacením a podobně byla už řeč. Snahou však především bylo postavit novou školu a zavést i školu měšťanskou. Počátky této snahy jsou známy z doby před koncem 19. století, kdy byla velká příležitost postavit novou školní budovu. Vždyť pro přibývajících žáky už nebylo ve staré škole místo. Pan Alois Stára, už jako pamětník, vzpomíná v roce 1942, jak podnikatel Jan Očenášek z Prahy, pozdější první starosta Spolku rodáků, navrhl obci, že postaví na pozemku, který zakoupil v Netvořicích (později majetek pana Emanuela Vopičky), novou školu s tělocvičnou a velikou

zahradou. Dále chtěl rozbourat starou školu a malý domek pod ní a vystavět na tomto místě obchodní dům a před ním vytvořit hezké náměstí. Obec se zalekla tak velkého projektu a finančních nákladů, přestože pan Očenášek jim navrhoval přijatelné řešení. Pan Alois Stára o tom v roce 1942 doslova píše: „*Tehdy v Netvořicích ti, kteří byli členy obecního zastupitelstva, se dívali na tyto plány ze svého omezeného duševního obzoru a přirozeně neměli pochopení pro rozvoj, zvelebení a budoucnost obce. Myslili, že jednají dobře a skutečnost ukázala, že větších chyb se dopustiti již nemohli. Již půl století Netvořice trpí za tehdejší jejich šetrnost. Nemístná šetrnost je vlastně – chudnutí.*“ Později obec stále uvažovala o stavbě nové školy, kde by se mohla zřídit měšťanská škola. Různé návrhy a plány padly vždy pod stůl.

Ve zprávě o činnosti z **Valné hromady Spolku 24.února 1938** se uvádí: „*Nejvážnější problém u nás je založení měšťanské školy v Netvořicích a stavba nové školní budovy. Po mnoha schůzích, poradách a debatách našlo se východisko a Netvořice, Lešany, Břežany a Tuchyň se usnesly vystavěti školní budovu a zahájit jednání o měšťanskou školu neobvodovou. Doufáme, že v zájmu tohoto nejdůležitějšího požadavku k usnesení těchto obcí přistoupí rovněž Vysoký Újezd a obce ostatní.*

Vítězem dlouhého jednání stane se mládež celého kraje, a konečně i jí bude otevřena brána k vyššímu vzdělání a možnost získati lepší existenci v životním povolání. Každé zdržování je velikým nebezpečím pro rodiny i nebezpečím pro ty, kdo by z úzkoprsé malosti stali se hrobaři mládeže.

Příznivý průběh jednání o založení měšťanské školy je i zásluhou odboru Vltavského komitě pro Netvořice a okolí a jejího předsedy pana Františka Břejly, řídícího učitele z Lešan a členů výboru pp. Václava Svaška a jednatele Jos.Ryby.

Netvořský odbor Vltavského komitě již před lety za vedení tehdejšího předsedy p. MUDr.Václava Hece tuto školskou otázku kraje uvedl do popředí a od té doby nezmizela z denního pořádku.“

Ještě před začátkem války byla měšťanská škola v Netvořicích povolena, i když bez budovy. Přišla ale válka a vše se zase odložilo. Nešťastný to obraz našich neschopných představitelů obce v této tak závažné věci.

Založení muzejního spolku v Netvořicích a zřízení muzea

V době první republiky se začala postupně snižovat nejchudší vrstva a pomoc Spolku se začala orientovat na dlouhodobější záležitosti, především na sbírky a na založení muzea a postavení muzejní budovy. Dovolují si zcela oprávněně tvrdit, že *bez Spolku rodáků a přátel Netvořic by nikdy v Netvořicích nebyla budova muzea, ani hodnotné sbírky* – a to nejen týnecké keramiky.

Myšlenka na založení muzea začala už před první světovou válkou. Po válce ji Spolek rodáků uskutečnil. Rozhodl, že je nutné, aby muzeum bylo spravováno přímo lidmi z Netvořic. V roce 1918 jednatel pan Alois Stára a Al. Papírník podnikli dvoudenní návštěvu sedlčanského muzea, půjčili si tam stanovy a otázku vzniku muzejního spolku projednali v Netvořicích s panem řídícím učitelem Gustavem Stárkem, s panem učitelem Antonínem Svaškem a s panem MUDr. Josefem Heringem. Tito pánové se chopili iniciativy a v roce 1919 byl založen **spolek Městského muzea v Netvořicích**. Spolek rodáků začal nakupovat a sbírat předměty pro muzeum. Využil také parcelace rozsáhlého netvořského panského dvora, kdy pozemky dostali lidé a budovy obec. Spolek rodáků provedl peněžní sbírku a peníze věnoval muzejnímu spolku na *nákup malého deputátního domku* od obce - za 5.000 K. Po vnitřních úpravách domku a zapůjčení nábytku od místních lidí, byly sbírky uspořádány zásluhou pokladníka Spolku rodáků, panem Františkem Šatoplech, který jako dlouholetý pracovník Umělecko-průmyslového muzea přispěl k řádnému a ladnému uspořádání sbírek.

A tak při velkém *sjezdu 20.výročí rodáků z Netvořic v roce 1924 byly sbírky poprvé vystaveny*. Členové Muzejního spolku pracovali s velkým nadšením a nasazením, úzce spolupracovali se Spolkem rodáků a byla tak jistota, že i do budoucnosti bude o muzeum a jeho sbírky dobře postaráno. Platilo to stoprocentně do doby okupace. Velikou zásluhu o muzeum měl především předseda Muzejního spolku pan řídící učitel Gustav Stark, který se pečlivě a svědomitě staral o muzeum až do své smrti ve svých 77 letech. Dále nutno vzpomenout MUDr. Josefa Heringa, řídících učitelů Antonína Svaška a Aloise Stáry, pány Josefa Špánka, Jaroslava Říkovského a dalších. Velká osobnost Spolku rodáků pan Jindřich Doležal se stal i pokladníkem Muzejního spolku a za krátkou dobu získal přes dvěstě členů a ještě od mnoha úřadů subvence. Pan Alois Stára vzpomíná, že o prázdninách chodili s kolegy i celý den po okolních obcích, kde pátrali po památkách a starožitnostech pro muzeum. Je to na dlouhé vyprávění.

V roce 1931 se podařilo, opět především díky finanční podpoře Spolku rodáků, přestavět domek na **moderní muzejní budovu** v dnešní podobě.

Dále už jen stručně. Za německé okupace v době stěhování obce se naštěstí sbírky z muzea převezly do benešovského muzea. Nacisti zřídili v muzeu kasino. Po válce se podařilo sbírky získat zpět v až v roce 1947. V roce 1952 byl muzejní spolek, jako ostatní nepohodlné spolky, zlikvidován. Spolku Městské muzeum v Netvořicích byla zkonfiskována budova muzea se všemi sbírkami a vybavením. Tento vyvlastněný majetek byl přidělen obci. Obec tento majetek muzejního spolku vlastní a spravuje do dnešních dnů.

Muzejnímu spolku se budeme věnovat v připravovaných publikacích.

Sjezdy rodáků z Netvořic a okolí v Netvořicích

Stalo se tradicí, že desetiletá výročí Spolku se slavila velkými sjezdy v Netvořicích. Navazovalo se tak na první sjezd Spolku v roce 1904.

Sjezd k 10.výročí ve dnech 28. a 29.června 1914 opět připravoval v Netvořicích sjezdový výbor. Ten zaslal Spolku dopis, kde zástupci obce, spolků a ostatních, sdělují návrh programu na dva dny. Opět vítání v Krhanicích, průvod a slavnostní přivítání v Netvořicích, společný oběd, netvořská kapela, program Sokola v sokolovně, bohoslužby, slavnostní místní průvod, projevy, oslava 50.letého trvání Živnostenského spolku v Netvořicích, koncert, taneční zábava.

Sjezd k 20. výročí v roce 1924 na svatodušní svátky oslavil Spolek mohutnou manifestací lidu na náměstí. Promluvila řada řečníků. Účast hostů byla neuvěřitelná. Přijeli starostové ze široka, z daleka. A to nejen z okolních obcí, z Benešova, Neveklova, Jílového, atd., ale také například ze Zbraslavi, Dobříše, Nového Knína, Sedlčan, Davle. Dále přijeli zástupci spolků, různých institucí, známé osobnosti. Přítomno bylo i 20 hasičských sborů župy Ostromeč v krojích a dvěma kapelami. Selská jízda v počtu 50 jezdců pod vedením místopředsedy Spolku pana rady Stomeho sklidila veliký aplaus. Byla to pro Netvořice veliká událost.

Spolek uspořádal k 30.výročí svého založení další **veliký sjezd v Netvořicích** o svatodušních svátcích ve dnech **19. - 21. května 1934.**

Sjezdový výbor dne 30.dubna 1934 zaslal Spolku do Prahy dopis o zajištění akce:

„Poněvadž hlavní otázkou zůstávají stále jen hostince, jejich rovnoměrné zaměstnání, doporučujeme asi toto rozdělení celého programu: V sobotu 19.V. večer v sokolovně přátelský večírek. V neděli ráno budiček! Protože 1) místní lid je zvyklý na takový počátek oslav, jako posluchači radia na relaci „Vesele do nového dne“. 2) Koncert od 8-9 by odpadl, ježto by zdržel lid od nastupování do průvodu a pořad by se velmi protáhl. V neděli dopoledne průvod a tábor lidu. V poledne obědy u Platilů pro přihlášené u Vás v Praze a u Dolejšů pro krojované hasiče a sokoly. Každoroční svátkoví hosté rozejdou se jistě po soukromých domech a po obou hostincích na náměstí. V radnici na zahradě by byli „Vltavani“. Odpoledne koncert u Dolejšů a současně tancovačka u Platilů asi od 2-3 hodin. Tato zábava by trvala dále i za kabaretu v sokolovně. Jedno druhému škodit nebude.

V pondělí v 8 hod. sportovní program. Noclehy budou v radnici na sále, myslíme společné, v soukromých bytech lze těžko místo najít. Těch bude málo. Spalo by se na slavnících, které opatříme. V pokojíkách vedle by mohly být ženy, v sále muži. Tribuna bude stát mezi prvními parčíky (před křížkem)

uprostřed náměstí. Formality provedeme sami (hlášení úřadu a pod.). Pořadatelský odbor také doplníme členy Sokola, hasiči a Selskými jezdci. Židle pro hodnostáře budou ze sokolovny. , obyč. z ohýbaného dřeva.“

A v pozvánce na tento velkolepý sjezd se uvádí, že při manifestačním průvodu bude prvně hrán **rodácký pochod** složený hudebním skladatelem p.Fr. Netlem na slova p. K.Slámy. Notový záznam se zatím nenašel. Při valné hromadě ke 100. výročí Spolku dne 13. listopadu 2004 jsme tento pochod v dobové úpravě opět uvedli na svět. Ohlasy přítomných byly spontánně vřelé.

Dne 20. května 1934 se sešly zástupy obyvatelstva z celé oblasti středního Povltaví a Posázaví, aby *manifestovaly za svá práva*. Hlavní řečník, starosta Spolku rodáků z Neveklova, pan JUDr. Alois Štůla, jménem Svazu rodáckých spolků a Vltavského komité, apeloval především na všechny přítomné hosty, aby věnovali více pozornosti našemu kraji. Zdůraznil urychlenou výstavbu Štěchovické přehrady, opravu a dobudování silnic, atd. Z ministerstva veřejných prací pan ing. Černý přislíbil pomoc, stejně tak okresní hejtman benešovský dr. Tomsa, poslanci, atd. Aby to nebyly jenom sliby, o to se staral na veřejnosti především spolkový časopis Vltavské proudy.

A dovolte mi *uvést několik oficiálních hostů*. Tak například zástupci několika ministerstev, primátor hlavního města Prahy Dr. Karel Baxa, hejtmani a starostové, poslanci za různé politické strany, atd. Je to vůbec možné, že se něco takového podařilo zorganizovat v Netvořicích? Ano, byla to vzorná ukázka umění spolkových lidí jednat a zároveň obraz obětavé spolupráce Spolku rodáků s představiteli obce Netvořice a místními Spolky.

Činnost Spolku za 2.sv. války

Z dosud nalezených dokumentů je zřejmé, že činnost Spolku trvala i po dobu německé okupace, i když ve značně omezené míře. Vždyť většina obyvatelstva byla vystěhována, Netvořice a okolí se stalo vojenským cvičištěm SS. Proto jakákoliv činnost, která spojovala vystěhované, byla záslužná.

Dne 28.6.1941 píše předseda Spolku Alois Stára **obecnímu zastupitelstvu obce Netvořice**, že Spolek uspořádal sbírky na vybavení měšťanské školy v Netvořicích. Protože však škola nemůže být v dohledné době otevřena, Spolek **věnuje 5.000 K** ze sbírky a ze spolkové pokladny obecnímu úřadu, aby mohl zaplatit již zakoupené školní lavice. Ale Spolek si klade podmínku, že po otevření měšťanské školy musí obecní úřad poskytnutou částku předat ředitelství školy. Dopis je ukončen: „ S krajanským pozdravem, Vlasti zdar.“ Ještě nebylo známo, že zanedlouho bude Netvořicko vysídleno, škola z Netvořic bude přemístěna do Krňan a děti ponechaných rodin z Netvořic budou chodit každý den pěšky 10 km do školy.

40. řádná valná hromada Spolku se konala dne 7. května 1944 v Měšťanské besedě ve Vladislavově ulici. Výroční zpráva je velice krátká, neuvádí žádnou

konkrétní činnost, ale je připojen seznam všech členů (zatím jsem objevil pouze jednu stranu). Ve zprávě se uvádí: „aby pro věky budoucí byla zachována jména všech osadníků netvořské oblasti“.

Zachováno je také *německo-české hlášení policejnímu ředitelství* v Praze o konání výborové schůze Na Moráni 15. Program: čtení zápisu z minulé schůze, zpráva jednatele, zpráva pokladníka, volné návrhy.

Spolek po válce v roce 1945 až únor 1948

41.řádná valná hromada se konala dne 10.listopadu 1945 v Národním domě na Vinohradech. Vzpomínalo se především na vyhnání obyvatelstva v letech 1942-1943. Ještě se všichni nevrátili zpět do zpusťovaných domovů. Počet členů Spolku byl stále kolem 300 platících členů, jako před válkou.

Uvádí se, že Netvořice byly vystěhovány do 105 obcí v Čechách, Břežany do 76, Lešany do 54, Krňany do 50, Teletín do 45, Chrástřany do 41, Vysoký Újezd do 35, Třebšín do 34, atd. Spolek slibuje vyvěsit v museu mapu Čech, ve které budou zakreslena místa vystěhování. Spolek je hrdý na to, že se mu podařilo i za války udržovat kontakty s vystěhovanými rodinami. O tom svědčí schůze vystěhovaných v čase netvořské poutě, 15.srpna 1943, v Davli-Sázavě. Bez povolení, na popud Spolku, sjeli se vystěhovaní s těmi, co museli doma zůstat. Setkalo se několik set lidí!!! Ani jedni to neměli snadné. Ti, co museli zůstat doma, byli velice často přestěhováni do horších domů, žili v izolaci. Dané území směli opustit jen na zvláštní propustku, atd. O těchto událostech bylo už hodně napsáno, ale ještě je stále dost nezmapováno nebo zkresleno. I Spolek připravoval rozsáhlou monografii tohoto období, kterou psal prof. Stanislav Staněk. Jmenuje se „Jak zasáhla okupace do osídlení mezi Vltavou a Sázavou“. Věnována byla i museu.

43.řádná valná hromada se konala 19.6.1947 U Špírků Na Moráni. Jako nejdůležitější událost v roce 1946 je uváděno otevření měšťanské školy v Netvořicích. Za Spolek promluvil místopředseda, pan vrchní ředitel Jindřich Doležal, který zároveň věnoval škole od rodáků 10.000 Kč. Následně bylo posláno dalších 5.230 Kč.

Velká pozornost byla věnována museu. Spolek si stěžoval na postup Místního národního výboru, který nakládal s muzejní budovou jako se svou vlastní. Přitom Ministerstvo školství a osvěty 10.7.1945 nařídilo národním výborům navrátit muzejní místnosti spolku. Této kauze se budu věnovat v dalším pátrání a bádání.

Spolek také považoval za velkou ránu pro Netvořice přestěhování koželužny do Klatov.

Uvažovalo se také o obnoveném vydávání Vltavských proudů.

Nástup komunismu v únoru 1948 a zrušení spolků v roce 1952

Je neuvěřitelné, jak komunistický režim byl připraven na převzetí moci ve státě. Vždyť za tři týdny po převzetí moci Ústřední akční výbor Národní fronty nařizuje spolkům ohlásit svoji činnost, jména členů a výboru. Zároveň nařídil spolkům zřízení akčního výboru. Pokud spolek akční výbor nezřídí, musí být nahlášena osoba, která „zodpovídá za to, že ve spolku nebylo třeba očisty“!

Ještě 1.4.1948 bylo předsednictvo Spolku ve složení: Alois Stára - předseda, Jindřich Doležal – náměstek, František Pelich – jednatel, Božena Špačková – pokladní. Akční výbor: Antonín Brabec, Václav Řehák, Oldřich Papírník. Všichni z Prahy.

V květnu 1948 zasílá akční výbor Spolku na Ústřední akční výbor Národní fronty **Prohlášení členů Spolku rodáků z Netvořic a okolí v Praze**: „Prohlašuji, že jsem smýšlení demokratického, že jsem nikdy nebyl nápomocen nepřátelům republiky a v duchu naší vlády chci poctivě pracovat na jejím vybudování.“ Podepsalo 11 členů, převážně členů výboru, kteří se snažili zachránit Spolek. Byli to: Jindřich Doležal, Božena Špačková, František Pelich, Alois Stára, Anna Heroldová, Jan Očenášek, Jan Šebek, A. Štefková, Frant. Pikous, Antonie Bardonová, Stanislav Staněk.

Dne 29.7.1949 dostal Spolek dopis od **Krajského velitelství národní bezpečnosti**, ve kterém státní bezpečnost žádá o „*předložení zprávy o činnosti spolku..... za dobu od května 1945 do dnešního dne. Ve zprávě budiž kromě vyličení skutečné a prokazatelné činnosti spolku uveden též počet členů, program plánované další činnosti, jaké má spolek prostředky event. majetek k plnění stanovami určeného účelu apod.*“ Spolkový referát národní bezpečnosti sídlil v Praze XVI, V Botanice č.2.

Požadované **hlášení zasílá Spolek dne 29.7.1949**, podepsané náměstkem starosty Jindřichem Doležalem:

„*Činnost Spolku rodáků z Netvořic a okolí je vytýčena ve stanovách, schválených výnosem zemského úřadu v Praze...*

A/ Od května 1945 spolek podporoval především znovuvybudování a instalaci musejních sbírek Městského musea v Netvořicích, jež byly po dobu nesvobody uskladněny v městském museu v Benešově. K tomuto účelu věnoval 5.300 Kčs kromě dobrovolných prací členů spolku při úpravě budovy, čištění a instalaci sbírek. Od založení musejního spolku v Netvořicích věnoval mu spolek rodáků na peněžních prostředcích celkem 115.357,50 Kčs mimo věcné dary pro sbírky.

Spolek usiloval o otevření měšťanské školy v Netvořicích, které kromě učebních pomůcek pro žákovskou a učitelskou knihovnu věnoval na další doplňování těchto potřeb v r.1946-1947 Kčs 15.300.

Na opravu sboru Spasitele náboženské obce církve čsl., který byl též poškozen okupanty, věnováno 5.000,- Kčs.

Na zřízení elektrického osvětlení v kostele říms.-katolickém v Netvořicích přispěl spolek částkou 2.500,- Kčs a podpořil veškerou činnost místních institucí kulturních, sociálních i hospodářských a v mnoha případech byl iniciátorem.

B/ Spolek měl k 1.lednu 1949 celkem 195 čestných, zakládajících a činných (platicích) členů.

C/ Spolek bude nadále pracovati ve smyslu svých stanov a podporovati všechny snahy, vedoucí k všestrannému zvelebení Netvořic a jejich okolí.

D/ Zdrojem příjmů spolku k plnění stanovami určeného účelu jsou členské příspěvky v dobrovolné výši. Podle stavu k 1.lednu 1949 činí jmění spolku na vázaných vkladech 76.354,70 Kčs, na volných peněžních prostředcích 14.856,50 Kčs a volných k 1.září 1949 Kčs 10.864,70.

E/ 45.řádnou valnou hromadu svolává spolek na pondělí večer dne 7.listopadu 1949 do Pechovy restaurace „U Hortíků“ V Praze II., Moráň 15, o čemž bude ještě včas podáno předepsané hlášení.“

Nejsem si jist, jestli tato zpráva potěšila snaživé soudruhy na bezpečnosti. Určitě v ní chyběly úkoly na podporu komunistického režimu, socialistické závazky, brigády atd.

45. valná hromada 7.11.1949 je popsána ve zprávě od jednatele pana Františka Pelicha. Jsou to vlastně osobní vzpomínky. Pozoruhodná je vzpomínka na pana Aloise Stáru, který poprvé nebyl přítomen. Vzpomíná i na další členy, kteří už také odešli. Oceňuje velké úsilí pana Jindřicha Doležala, nástupce ve vedení Spolku po panu Stárovi. Uvádí, že ale v dnešní době není možno, aby funkci předsedy Spolku vykonával. Výbor věří, že bude i nadále pracovat ve prospěch Spolku. Nastala tvrdá doba komunistických čistek. Tyto vzpomínky p.F.Pelicha si určitě zaslouží zveřejnění, stejně jako vzpomínky p.A.Stáry.

Na 46. řádné valné hromadě Spolku dne 8.května 1950 (nahlášené na Bezpečnost dne 19.4.) bylo zvoleno nové předsednictvo: předseda Jan Štefek, místopředseda Stanislav Staněk, jednatel Václav Stibůrek, pokladní Božena Špačková, zapisovatelka Lenka Pitšová. Mezi dalšími 10 členy výboru byli i pp. Jind.Doležal, Fr.Pelich a další.

V roce 1951 je podáno hlášení o výboru. Nastala jediná změna. Z výboru mizí jméno Jindřicha Doležala, který byl režimu naprosto nepřijatelný.

Výbor vypracoval pracovní plán Spolku na rok 1951. Program členských schůzí vždy začíná aktuální vzpomínkou, jako například: Vzpomínka na J.V.Lenina, Založení KSČ 14.-16.V.1921, Povstání na Potěmkinu 1915, Velká říjnová revoluce, 72 roků J.V.Stalina, atd. Ale všechno bylo marné.

Rozpuštění – Rozchod *Spolku rodáků z Netvořic a okolí* 11. 2. 1952

Dne 7.3.1952 osobně předal zástupce Spolku na ÚNV hl.m.Prahy, referátu pro vnitřní věci, dopis tohoto znění:

„Představenstvo Spolku rodáků z Netvořic a okolí se sídlem v Praze usneslo se na své schůzi dne 11.února 1952 k přípisu Ústředního národního výboru hlavního města Prahy ze dne 5.2.1952 Zn II-220 na rozchodu jmenovaného spolku. Současně se výše jmenované předsednictvo usneslo odevzdati částku Kčs 66.344,70 ve vázané měně Likvidačnímu měnovému fondu.

Toto usnesení bylo provedeno a potvrzení o převedení vázaného vkladu je připojeno. Volné jmění činí u pošt. spořitelny 146,50 Kčs. U Kampeličky v Netvořicích Kčs 354, to celkem Kčs 500,50. Budou použity na vydání s likvidací.

Částku nutnou k běžným vydáním do dne podání tohoto usnesení u ÚNV opatří výbor dary mezi sebou a svými členy. Nemovitosti náš spolek neměl. Spolkový archiv byl zničen v úřední spolkové místnosti za náletu na Prahu dne 14. února 1945 v domě č.6 v Praze II.“

A tak skončila téměř padesátiletá činnost jednoho spolku, a to spolku dobročinného, kterému řada lidí věnovala pořádný kus života. Za všechno to dobré jim poděkujeme alespoň těmito vzpomínkami.

Některé osobnosti Spolku rodáků z Netvořic a okolí

Bez výrazných, schopných a obětavých osobností by Spolek před 2.světovou válkou nebyl tím, čím byl. Zmíním se krátce jen o některých, určitě více bude v připravované širší publikaci o historii Spolku.

Spolek na valné hromadě **po 22 letech své činnosti zvolil první své tři čestné členy**. Vybráni byli lidé, kteří svoji činností nejvíce přispěli k rozvoji a věhlasu Spolku. Spolek tímto chtěl ukázat: *„ jak vysoce si vážíme obětavé a nezištné práce, kterou naši čestní členové dlouhá léta vyvíjejí ke zdaru spolku a ku prospěchu rodného kraje.“*

Prvním čestným členem Spolku byl zvolen **pan Jan Očenášek, podnikatel a majitel realit**.

Cituji z výše uvedené valné hromady: *„ Nebylo schůze, nebylo deputace, ve které by scházel Jan Očenášek, vůdce a strážce všech našich počinů, pravý muž, který vede a řídí jednání spolkové od počátku. Radostí jeho je, může-li zasednouti mezi nás a řídit poradou v zájmu doby a prospěchu Netvořic a okolí. Je nám všem vzorem a příkladem, jak konati máme povinnosti ke spolku, jehož*

jsme členy dobrovolnými. Neradi jsme byli, když v posledním roce nemoc oddalovala ho od nás a těšíme se z upřímného srdce, že nemoc polevuje a že zase bude moci dle své chuti ujeti se práce tak, jak jeho duch to vyžaduje. Necht' je dlouho zdráv! "

Pan Jan Očenášek byl starostou Spolku od roku 1904 až do 1930, kdy zemřel.

Druhým čestným členem byl zvolen **pan ministerský rada Josef Stome** .

Opět cituji: „Pan min. rada Josef Stome svojí energickou činností zasahuje do poměrů zemědělského lidu v Povltaví a snaží se probuditi jeho snahy a přiměti ho ku práci, která by zajišťovala rozvoj kraje a zvýšení životní úrovně všeho obyvatelstva. Touto svojí činností provádí program, který také náš spolek sleduje a jsme mu za ni vděční a proto věnovali jsme mu v březnovém čísle Vltavských proudů upřímnou vzpomínku na počest jeho narozenin. “

Starostou Spolku byl v letech 1930 až 1933.

Třetím čestným členem byl zvolen **pan profesor Bedřich Votýpka**.

A zase citát viz výše: „Pan prof. B. Votýpka nebyl nikdy formálně členem našeho Spolku, ale jako redaktor Vltavských proudů vykonával práci za nás všechny, práci, což zdůrazňuji, naprosto nezištnou, maje stále na mysli ten veliký rozvoj Povltaví, Posázaví a Poberouní, který sleduje Vltavské komité a pro který také my se založili.“ V souvislosti s bojem za štěchovickou přehradu jsme se už zmínili o jeho mnohaleté zásluze za realizaci tohoto díla.

Pozdější čestní členové - stav k 43. řádní valné hromadě z 19.6.1947:

Pan Alois Stára, ředitel školy v Praze

Narozen 17.6.1873. Učitel v Netvořicích, v roce 1903 odchází učit do Prahy, kde se později stává řídícím učitelem. Spoluzakládal Spolek rodáků, byl i jedním z iniciátorů založení spolku Muzeum v Netvořicích. Ve spolku rodáků byl ve výboru od založení v roce 1904 až do své smrti 21.11.1948. Byl jedním z nejaktivnějších a nejpilnějších rodáků. Měl rozhodující zásluhu i o vydávání spolkových časopisů Zájmy neveklovského okresu a Vltavské proudy. Udržel činnost Spolku i po dobu války.

Starostou Spolku byl od roku 1934 až do roku 1948.

Spisovatelka paní Ludmila Grossmannová-Brodská

Narodila se r.1859 v Netvořicích jako dcera zámožného obchodníka. V pěti letech po spále pozbyla úplně sluchu. V 70. letech 19.stol. přišla rodina o majetek, otec tragicky zemřel. Od 15 let začala psát do časopisů, často pod různými pseudonymy. Napsala mnoho knih pro dospělé a pro děti. Podle dobových materiálů byla velice oblíbená a ceněna i oficiálně, například od ministerstva školství a osvěty. Oblíbená byla i u krajanů, zejména v Americe. K jejím 60. narozeninám napsala o ní v Ženských listech Eliška Krásnohorská

vřelý a oslavný článek. Píše o ní jako o známé a oblíbené spisovatelce v širokých vrstvách lidových.

Pravidelně psala do Vltavských listů o svém rodném kraji, o svém životě. Vždy s láskou vzpomínala na svoje návštěvy Netvořic.

Při rekonstrukci staré školy zmizela její pamětní deska. Byla by ostuda celé obce, kdyby se deska nevrátila na své místo!

Pan František Šatoplech, správce umělecko-průmyslového muzea v Praze

Původně strojník v Praze. V roce 1923 byl zvolen pokladníkem a zůstává jím i další léta. Velice pomohl muzeu v Netvořicích, kde se staral o vzorné a odborné uspořádání sbírek.

Nelze se nezmínit o další významné osobnosti Spolku rodáků z Netvořic a okolí:

Pan Jindřich Doležal

Narodil se 28.2.1896 v Krusičanech, ale od roku 1898 žil v Netvořicích na náměstí v domě č. 23, zvaném Pechovna. Za manželku si vzal nejmladší dceru řídícího učitele Gustava Starka, Helenu. Měli spolu syna Jindřicha a Zdeňka. Byl ve státních službách. Jeho nejvyšší funkcí byla funkce vrchního účetního ředitele a přednosty účtárny Kanceláře presidenta republiky. Řídil hospodářské aktivity jak Hradu, tak i sídla v Lánech. V této službě byl od roku 1921 až do roku 1950.

Od roku 1933 byl náměstkem starosty Spolku, v této funkci byl i po válce. Byl uznávaným odborníkem a patřil mezi nejaktivnější a nejvlivnější členy Spolku. Po úmrtí pana Aloise Stáry v listopadu 1948 byl samozřejmým nástupcem jako starosta Spolku. Ale zasáhl komunistický režim a p. Doležal nesměl vykonávat žádnou funkci. Za presidenta K. Gottwalda v roce 1950 byl ve vykonstruovaném procesu se skupinou Hrad zatčen. Za velezradu mu hrozil trest smrti. V tajném procesu 6.1.1951 byl odsouzen k 15 letům vězení a ztrátě veškerého majetku a občanských práv. Nikdy se nepřiznal. V obnoveném procesu 22.8.1956 byl odsouzen k dosud odpykanému trestu, a to bylo k 6 letům a 22 dnům. Po vynesení rozsudku byl téhož dne propuštěn na svobodu. Ve svých šedesáti letech začínal znovu.

V době komunismu mu byla znemožněna jakákoliv veřejná činnost. V roce 1961 se nastěhoval do muzea v Netvořicích a stal se bezplatným správcem muzea. Se svojí ženou Helenou se o sbírky staral až do roku 1972, kdy 30.1. zemřel. Jeho manželka byla za stejných podmínek správcovou muzea až do své smrti 1.7.1979. Jejich urny s popelem jsou na hřbitově v Netvořicích v rodinné hrobce Starků.

Tyto informace o rodině Doležalových byly získány od jejich syna. Spolek bude mít snahu, ve vzájemné spolupráci s ním, publikovat historii života člověka, který patří mezi významné rodáky Netvořic.

Bohužel se po pádu komunismu ještě nenašel nikdo, kdo by se těmto nelehkým osudům věnoval. Nesmíme zapomínat na lidi, kteří přes utrpení a ponížení nezatrpkli na život. Možná, že to víc osloví lidi v budoucnosti. Proto to musíme napsat.

Vize Spolku rodáků z Netvořic a okolí v minulosti

Vize do krátké nebo dlouhé budoucnosti mohou být podloženy konkrétními plány, ale mohou to být také pouhé krásné sny. Obojí se může a nemusí podařit. Vzpomeňme alespoň některých z minulosti, o které Spolek usiloval:

- *Podařilo se realizovat jeden velký sen. Vybudovat v Netvořicích muzeum v samostatné budově. Kdyby Spolek neudělal nic jiného, zasluhoval by si od Netvořic navždy úctu.*
- *Podařilo se ovlivnit řadu projektů na výstavbu silnic.*
- *Podařilo se sjednotit mnoho lidí a institucí při boji za dobrou věc.*
- *Podařilo se v širším měřítku pomoci k realizaci štěchovické přehrady.*
- *Podařilo se vydávat hodnotný krajský časopis.*

Nepodařilo se prosadit železnici z Prahy přes Jílové do Netvořic a dále podle Vltavy do Milevska.

Nepodařilo se postavit rozhlednu – nejvíce lákal Holý vrch u Lhoty.

Nepodařilo se prosadit postavení nové školy před 2. sv. válkou

Náš spolek na své 56. valné hromadě 2004 vyhlásil svoje vize do budoucna. Zamysleme se nad jejich realizací!

Obnova Spolku v roce 1995

A zase jednoho dne (není doloženo zdali bylo tak krásně jako při založení spolku v roce 1904) zašli pánové Václav Stibůrek a Gabriel Vach za panem Milošem Jírovcem a dohodli se, že je nejvyšší čas obnovit komunisty zrušené spolky, Spolek rodáků z Netvořic a okolí a spolek Muzea v Netvořicích. A takhle nějak začíná nová historie, která teprve čeká na zaznamenání. Vznikl totiž **Spolek rodáků a přátel muzea Netvořice, jako dědic a pokračovatel obou předchozích spolků, i když v současné době bez budovy, bez sbírek a bez archivů.**

Doufáme, že náš Spolek nalezne své místo a zaslouží se o svůj kraj i v dnešní době.

Z á v ě r k tomuto malému vzpomínání

Na jaře 2004 jsem začal pátrat a bádát po minulosti Spolku. Hlavním zdrojem se staly písemnosti Spolku rodáků a jeho časopisy Zájmy neveklovského okresu a Vltavské proudy, které Spolek rodáků Netvořic a okolí v minulosti pravidelně věnoval do archivu muzea v Netvořicích. Kolik písemností se dochovalo, dnes nelze říci.

Paradoxem je, že spolky byly za komunismu násilně zlikvidovány, a protože nemohou mít nikdy dědice, všechno co po nich zbylo - i po komunismu - patří státu nebo obci. Ale na toto téma někdy jindy.

Bádání současným způsobem je náročné na čas, protože není možné si písemnosti půjčit domů a podle potřeby je studovat a vracet se k nim v průběhu času. Všechno kopírovat také nejde, protože se za kopie platí obci poplatek. Doufám, že se na nás naši předchůdci – členové spolků rodáků a muzea dívají z onoho světa a diví se. Vždyť vždycky věřili, že spolky budou pokračovat ve své činnosti. A že po sobě zanechají mimo své činy i písemné památky. Například rozsáhlý osobní archiv p.A.Stáry byl předán v roce 1950 do muzea. Je tam ještě dnes? Kdo je dědicem tohoto materiálu?

Nemám zdaleka všechno prostudované. Prozatím jsem se soustředil především na materiály, týkající se Spolku rodáků z Netvořic a okolí, který v letošním roce oslavil 100. výročí.

Ještě mi chybí prostudovat Vltavské proudy od roku 1930 do roku 1941, veškeré materiály o spolku Museum v Netvořicích, porovnání s obecní kronikou Netvořic, pokusit se najít materiály v museu v Benešově, snad i v Neveklově, Týnci nad Sázavou, Jílovém, atd. Také máme v úmyslu zachytit vzpomínky současných pamětníků. Pokusíme se zveřejnit co nejvíce zajímavých autentických materiálů, jako už zmíněné vzpomínky pp.A.Stáry a Fr. Pelanta, některé listiny a dopisy.

Pokud máte jakékoliv historické dokumenty k Netvořicím a okolí, ozvěte se! Každá pomoc je vítána!

Prosinec 2004

***Ing. Josef Dušek
kronikář Spolku***